

РЕЦЕНЗИЯ

От доц. дпн Калоян Димитров Симеонов, Катедра Европеистика, Философски факултет,
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в направление
3.3. Политически науки (Еuropeистика - Медийна политика и право на ЕС)

с дисертационен труд на тема: „Баланс между авторското право и обществения интерес:
консистентност на политиката на ЕС”,

представен от Ана Борисова Лазарова, редовен докторант в катедра Европеистика на
Философски факултет
с научен ръководител: проф. дпн Нели Огнянова

I. Представяне на докторанта въз основа на подадената документация

Докторантът Ана Лазарова не само е направила едно задълбочено научно изследване, но тя има и много сериозен и отличаващ се практически опит в нейното изследователско поле. В следващите редове ще си позволя да изброя само част от нейния практически опит. Ана Лазарова е адвокат, член на Софийска адвокатска колегия, като предоставя правни услуги включително в областта на нейните научни интереси. Тя е представител по индустриална собственост към Патентното ведомство на Република България и представител пред Службата на Европейския съюз за интелектуална собственост (EUIPO). Ана Лазарова е също така съучредител и председател на сдружение “Цифрова република”, което работи за защита на цифровите граждански права. Тя е член на Обществения съвет по информационни технологии и интернет управление към МТИТС, член на Обществения съвет към Комисията по електронно управление и информационни технологии в 47-то Народно събрание на Република България; както и член на Работна група към Министерство на културата, дирекция авторско право за въвеждането в българското право на директиви на ЕС, които също попадат в полето на нейното изследване.

Като докторант Ана Лазарова се отличава не само с това, че тя успява да подготви и да защитава своя дисертационен труд в рамките на срока на своята докторантура (което е рядкост), но и по-важното – да започне да преподава по различни практикуми в рамките на Философски факултет. Ана Лазарова е завършила специалност „Право“ в СУ „Св. Климент Охридски“ и Европейско право в Авињонския университет, Франция, което отново потвърждава последователността на докторанта в нейното академично израстване.

Не на последно място, докторант Ана Лазарова се вписа по един много добър начин в живота на катедра Европеистика, както с преподавателската си дейност, така и с участието си в докторантските конференции, които се съorganizират от специалността.

II. Оценка на качествата на дисертационния текст

Авторовото изследване на докторант Ана Лазарова е с безспорна актуалност. Ще си позволя да подчертая само няколко аргумента, които доказват актуалността и практическата насоченост на дисертационния труд на докторанта:

- Реформите в авторското право все повече се сблъскват с новия цифров дневен ред на обществото. Не случайно и един от основните приоритети на Европейския съюз през последните години е развитието на Единния цифров пазар. Цифровизацията на ежедневието ни още повече засилва трудностите при постигането на баланс между авторското право и обществения интерес.
- Балансът между авторско право и обществения интерес не може да се изчерпва единствено с баланса между интересите на традиционните доставчици на съдържание и по-новите доставчици в различни видове платформи. Интересите на създателите на съдържание и на потребителите трябва също да бъдат по-добре защитени.
- Балансът между авторското право и обществения интерес няма отношение единствено към интересите на доставчици, създатели и потребители на авторско съдържание. То има връзка също така и с редица други правни статuti, както и уреждането на множество конкретни обществени отношения.
- Разглежданата от докторанта проблематика има не само актуална, но и практическа насоченост, тъй като анализиранияте проблеми и въпроси са с ясно изразено практическо значение. Практическата насоченост на изследването е обусловена и от участието на

автора в работни групи и други формати по въвеждането на законодателството на ЕС в сферата на авторското право.

Рецензираното изследване се характеризира с много ясен и достъпен език, който в същото време е написан на един висок академичен стил с научна обоснованост. Самото изследване разглежда задълбочено поставената на анализ проблематика, като по един изчерпателен начин проучва проблемите при дефинирането на баланса между авторското право и обществения интерес, включително въпросите за въвеждането на спорни механизми в новите правила на ЕС, в т.ч. относно новото сродно право на издателите на новини и новата уредба на отговорността на онлайн посредниците.

В увода на дисертационното изследване по един много изчерпателен начин са дефинирани основната цел и задачите на изследването, неговия обект и предмет, методологията и методите на изследването. Независимо, че не са категорично обособени в отделен подраздел от увода, ограниченията на дисертационното изследване също много ясно и последователно са описани в него, непосредствено преди представянето на структурата на дисертационния текст.

Особен интерес представлява и изследователската теза, която се доказва от автора в рамките на анализа. Авторът по един смел и категоричен потвърждава, че новите законодателни решения в правото на ЕС в рамките на авторскоправната реформа са небалансирани по отношение на сблъсъка между интересите на правноносителите и обществения интерес. Интерес буди също така детайлния анализ на това, че тези нови законодателни решения на ниво ЕС влизат в конфликт с предходни регулации на европейско ниво в сферата на ограничаване на авторските права, както и твърдението, че те са концептуално непоследователни и в практически план създават повече проблеми, отколкото решения. Само един автор с дълбоки познания по материята, който притежава критично и аналитично мислене, би могъл по толкова безспорен начин да докаже една подобна изследователска хипотеза и то за материя, която е не само изключително нова и актуална, но и все още не е детайлно изследвана в науката и практиката.

Дисертационното изследване има много ясна и последователна структура. Тя позволява по един безспорен начин да бъдат анализирани различните изследователски задачи и да бъде обследвана основната изследователска теза на автора.

Авторът е анализирал също така проблеми, които много често излизат извън границите на изследваната материя. Такъв е примерът с използването на неясни изрази в директивите на ЕС, които в последствие правят много трудно не само тяхното въвеждане, но и еднакво

прилагане от всички държави членки на ЕС. Това от своя страна нарушава единството и консистентността на единния вътрешен пазар на Съюза. Имено такъв проблем създава превода и прилагането на израза „best efforts“ като стандарт за дължима грижа от страна на адресатите на разпоредбата на чл. 17 от Директива (ЕС) 2019/790, както при провеждане на преговори с правноносителите, така и при ограничаване на потребителското съдържание.

Едно от предимствата на дисертационното изследване, това е много доброто очертаване на теоретичните концепции и понятията, които се използват. Това придава още по-голяма научна стойност на изследването, но и допринася за развитието на теоретичния апарат във връзка с въвеждането на авторското право в ЕС и неговото прилагане в България и другите държави членки на ЕС.

Становището ми е, че събраната информация и доказателства в дисертационното изследване са направени по един изключително старателен и прецизен начин, което също му придава не само един завършен вид, но и го превръща в много ценен източник за бъдещи анализи и проучвания на изследваната тематика.

Друга много положителна характеристика на дисертационния труд, това е отправянето на конкретни предложения и препоръки за подобряването на правната рамка в областта на авторското право и нейното приложение. Тези предложения са изведени от анализа в дисертационното изследване и придават една още по-голяма практическа насоченост на авторския текст и изложението.

Библиографската осведоменост на автора е също на едно изключително високо ниво. Докторантът не само е анализирал много и актуални научни изследвания по разглежданата проблематика, но е съпоставял различни законодателни решения във връзка с въвеждането на правото на ЕС. Особен интерес представлява също така и анализа на съдебната практика на Съда на ЕС, която много добре е вплетена в останалите изследователски линии в рамките на дисертационния анализ.

Приемам също така и автореферата, който съответства напълно на изискванията и по един фокусиран начин представя основните моменти от дисертационното изследване относно баланса между авторското право и обществения интерес.

III. Приноси на дисертационното изследване

Приемам напълно приносите в дисертационното изследване. Следва да се подчертае, че освен фокусираното представяне на приносите в автореферата, те са описани също така по-подробно в заключителните страници на дисертационното изследване.

Един от най-ярките приноси на изследването, това е въвеждането на оригинална система за оценка на силата и стабилността на изключенията от авторското право според правото на ЕС съгласно четири изведени фактора – образование, културно наследство, новини и потребителското съдържание онлайн.

В дисертационното изследване е направена също така една добра систематизация на изключенията от авторското право на ниво ЕС с оглед тяхната идеологическа и политическа обосновка. В него е доказана също несъстоятелността на критерия за “въздействие” на изключенията “върху безпрепятственото функциониране на вътрешния пазар” като основание за степента им на хармонизация, съответно като признак за тяхната сила и стабилност.

Приемам също така и приноса относно идентифицирането на конкретни дефицити на авторскоправната реформа на ниво ЕС, както и този относно идентифицирането на рискове при прилагането на новото законодателство с оглед завареното европейско и национално право и с оглед прилагането на институти от други правни отрасли.

В допълнение, в изследването са направени и предложения за установяване на относима терминология, както и предложения *de lege ferenda* за оптимално транспониране на изследваните институти от Директива (ЕС) 2019/790 в българското законодателство и подобряване на действащата заварена уредба. Съществен принос са също така и предложенията за практическо приложение на практиката на Съда на ЕС.

Безспорен принос в научното изследване е също така и обстоятелството, че авторът използва за целите на събирането на информация не само съответното законодателство, съдебна интерпретация на определени институти в различните държави членки на ЕС и наличните предложения за транспониране на анализираната директива, но също така и необработени данни от проекти за картографиране на национални законодателства, в които авторът участва пряко, както и директни въпросници към национални правни експерти, които се организират от него.

IV. Бележки и препоръки

Независимо от обстоятелството, че предмет на рецензия е едно изключително професионалното и задълбочено научно изследване, към него могат да се отправят и няколко ограничен брой препоръки. Те не променят общата положителна оценка за качествата на дисертационното изследване.

Една от тези препоръки е по отношение на уводната част на дисертационният анализ, която е много подробна. По правило уводът следва да е по-кратък и фокусиран. Основната препоръка в тази насока е по отношение на подробните терминологични уточнения, които са направени в неговата последна част. По правило толкова подробен анализ на термините би следвало да е предмет на първата глава на дисертационното изследване.

Въпреки изчистеният стил на изказване, според мен някои изрази биха могли по-уместно да се заменят с български еквивалент. Изрази, които могат да претърпят редакция, са например „потребителски ъплоуд“, „потребителски ремикс“ и други.

Независимо от изключително високия и прецизен стил на писане, който се отличава с много професионализъм и коректност, налице е необходимост от коригиране на отделни, но много малко на брой технически неточности, като например в израза „вътрешна и външна консистентност“ или „течаща реформа“ вместо „протичаща реформа“ при представянето на целта на изследването в уводната част, изразът „подари ограничения обем“ или „европейско *acquis*“ на стр. 17 от дисертационното изследване и други.

V. Публикации и участия в научни форуми

Списъкът с публикации, които е направила докторант Ана Лазарова по време на своето следване в докторантската програма на специалност Европеистика е впечатляващ. В автореферата и в автобиографията е представен списък от дванайсет публикации, като шест от тях са на български език и шест на английски език. Още по-впечатляващо е, че по-голямата част от тези публикации са в реномирани и индексирани издания, което е доказателство за тяхната научна стойност. Важно значение има също така и фокусираността на тези изследвания, които попадат в изследователското поле, в което е и самия дисертационен труд.

По време на своето следване докторант Ана Лазарова е участвала и в осем научни форума, както такива организирани от Философски факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, така и в международни форуми. Докторантът е представил в своята автобиография и участие в седем реномирани проекта, които са както с европейска насоченост, така също и

имат връзка с нейното научно изследване, като това още веднъж потвърждава целенасоченото и фокусиране развитие на докторанта.

Считам, че са изпълнени изискванията както на законодателството на Република България, така и по-специално на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски”.

VI. Въпроси и препоръка за публикуване на научното изследване

Предлагам по време на публичната защита да бъдат зададени следните въпроси на докторанта, които имат отношение към дисертационния труд:

1. Съгласно заключителните разпоредби на *Директива (ЕС) 2019/790 на Европейския парламент и на Съвета от 17 април 2019 година относно авторското право и сродните му права в цифровия единен пазар и за изменение на директиви 96/9/ЕО и 2001/29/ЕО*, а именно чл. 29 и чл. 30 от нея, държавите членки въвеждат в сила законовите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими за постигане на съответствие с директивата, в срок до **7 юни 2021 г.** Както и не по-рано от **7 юни 2026 г.** Комисията извършва преглед на тази директива и представя основните констатации от него в доклад до Европейския парламент, Съвета и Европейския икономически и социален комитет. Въпросите ми във връзка с тези заключителни разпоредби от директивата са следните:
 - възможно ли е за толкова кратко време, една година от крайния срок за въвеждане на директивата в държавите членки на ЕС, да бъдат направени категорични изводи за нейното прилагане в ЕС?
 - имайки предвид, че преглед на приложението на директивата ще бъде направен най-рано след четири години, какви са механизмите за подобряването на баланса между авторското право и обществения интерес в ЕС преди изтичането на този период?
2. Смятате ли, че процесът на разширяване на ЕС, респективно разширяването на единния вътрешен пазар на ЕС и неговото цифрово измерение, ще допринесе за подобряването на авторските права на континента Европа или това ще доведе по-скоро до нови проблеми с оглед спецификите на националните системи в страните от Западните

Балкани и страните, които последните месеци поеха по пътя на присъединяване към ЕС – Украйна, Молдова и Грузия.

Отправлям също така и **препоръка за публикуване на научното изследване** на Ана Лазарова, като вариант за подобна публикация е библиотеката „Европейски изследвания“ на специалност Европеистика в Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.

VII. Заключение

В заключение, бих искал да подчертая, че изследването отговаря напълно на изискванията за присъждане на образователна и научна степен “доктор”, като докторантът демонстрира по време на своето следване не само отлични изследователски възможности, но и способност да се интегрира в академична среда и да се развива в нея.

Въз основа на направената оценка, посочените предимства и научните приноси на дисертационния труд подкрепям убедено присъждането на образователна и научна степен “доктор” на Ана Борисова Лазарова в направление 3.3. Политически науки (Европеистика - Медийна политика и право на ЕС).

Дата: 8 юли 2022 г.

Рецензент:

Калоян Симеонов